

ПЕРИОДИЗАЦИЈА НОВЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ
ПОВОДОМ 150. ГОДИШЊИЦЕ РОЂЕЊА ПАВЛА ПОПОВИЋА

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

S C I E N T I F I C M E E T I N G S

Book CLXXVIII

DEPARTMENT OF LANGUAGE AND LITERATURE

Book 31

PERIODIZATION OF NEW SERBIAN LITERATURE

ON THE OCCASION OF THE 150th ANNIVERSARY OF THE BIRTH OF
PAVLE POPOVIĆ
(16 April 1868 – 4 June 1939)

Accepted at the IX meeting of the Department of language
and literature, on 27 November 2018, on the basis of reviews from
Academician *Nada Milošević-Dorđević* and Academician *Predrag Piper*

E d i t o r
Academician
ZLATA BOJOVIĆ

BELGRADE 2019

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXXVIII

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Књига 31

ПЕРИОДИЗАЦИЈА НОВЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

ПОВОДОМ 150. ГОДИШЊИЦЕ РОЂЕЊА

ПАВЛА ПОПОВИЋА

(16. IV 1868 – 4. VI 1939)

Примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности
27. новембра 2018. године на основу рецензија
академика *Наше Милошевић-Ђорђевић* и академика *Предрага Пићера*

Уредник

академик

ЗЛАТА БОЈОВИЋ

БЕОГРАД 2019

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнеза Михаила 35

Лектор
Тања Ковачевић

Коректор
Рајка Павловић

Технички уредник
Никола Сивановић

Тираж
400 примерака

Штампа
Планета ѝрини

САДРЖАЈ

Предраг Пипер, <i>Поздравна реч (Осврћ на ишћање периодације)</i>	9
Злата Бојовић, <i>Павле Појовић у историји српске књижевности</i>	11
Zlata Bojović, <i>Pavle Popović in the history of Serbian literature</i>	20
Нада Милошевић-Ђорђевић, <i>Павле Појовић и народна књижевност</i>	23
Nada Milošević-Đorđević, <i>Pavle Popović and folk literature</i>	27
Бранко Летић, <i>О прожимању усмене и писане књижевности у доба ренесансе (виле-џосије-музе)</i>	29
Branko Letić, <i>On interlacing of oral and written literature in the age of renaissance (fairies-ladies-muses)</i>	40
Љиљана Јухас-Георгиевска, <i>Павле Појовић о старим српским биографијама</i>	41
Ljiljana Juhas-Georgievska, <i>Pavle Popović on old Serbian biographies</i>	51
Бојан Ђорђевић, <i>Француско-дубровачке књижевне везе у исцртавањима Павла Појовића</i>	53
Bojan Đorđević, <i>French-Ragusan literary connections in Pavle Popović's research</i>	60
Славко Петаковић, <i>Одјек књижевноисторијске концепције Павла Појовића</i> ...	63
Slavko Petaković, <i>L'echo de la conception histoire litteraire de Pavle Popović</i>	75
Милан Алексић, <i>Књижевнотеоријски ставови Павла Појовића</i>	77
Milan Aleksic, <i>Pavle Popović's attitude in literary theory</i>	84

Марко Недић, <i>Павле Појовић о савременицима: критички преглед</i>	85
Marko Nedić, <i>Pavle Popović on his contemporaries: critical overview</i>	99
Петар Пијановић, <i>Српска књижевност на међи средњег и новог века</i>	101
Petar Pijanović, <i>Serbian literature at the crossing between Middle and New Ages</i> ..	114
Мирјана Д. Стефановић, <i>Просветиљство на међи?</i> (<i>Павле Појовић – Доситеј Обрадовић – Јован Скерлић</i>)	115
Mirjana D. Stefanović, <i>Die Aufklärung am Scheidepunkt?</i> (<i>Pavle Popović – Dositej Obradović – Jovan Skerlić</i>)	123
Душан М. Иванић, <i>Доситејево доба у периодизацији</i> <i>српске књижевности</i>	125
Dušan M. Ivanić, <i>Dositejs-zeitalter in der Periodisierung der</i> <i>serbischen Literatur</i>	136
Александар М. Милановић, <i>Корелације између периодизација</i> <i>књижевног језика и периодизација књижевности</i>	137
Aleksandar M. Milanović, <i>Correlations between periodizations</i> <i>of literary language and periodizations of literature</i>	149
Зорица В. Несторовић, <i>Књижевноисторијска начела Павла Појовића</i> <i>у периодизацији српске драме XIX века</i>	151
Zorica V. Nestorović, <i>Pavle Popović's principles of literary history</i> <i>in the periodization of XIX century Serbian drama</i>	158
Ненад Николић, <i>Преромантизам и концепције историје</i> <i>српске књижевности Милорада Павића и Јована Деретића</i>	159
Nenad Nikolić, <i>Preromanticism and Milorad Pavić's and Jovan Deretić's</i> <i>concepts of history of Serbian literature</i>	170
Горан М. Максимовић, <i>Периодизација епохе реализма</i> <i>у српској књижевности</i>	171
Goran M. Maksimović, <i>Periodization of realism in Serbian literature</i>	184
Јелена Новаковић, <i>Главни књижевни правци у српској и француској</i> <i>књижевности XX века</i>	187
Jelena Novaković, <i>Les principaux courants littéraires dans les littératures</i> <i>serbe et française du XXe siècle</i>	203
Миодраг Лома, <i>Скерлићева периодизација историје нове српске</i> <i>књижевности</i>	205
Miodrag Loma, <i>Skerlić's Periodisierung der neuen</i> <i>serbischen Literaturgeschichte</i>	232

Јован Делић, <i>Критеријуми периодизације и периоди у српској књижевности двадесетог вијека</i>	233
Jovan Delić, <i>Periodization criteria and periods in the 20th century Serbian literature</i>	245
Весна Матовић, <i>Страни обрасци у часописима српске модерне</i>	247
Vesna Matović, <i>Foreign patterns in magazines of Serbian moderna</i>	259
Јован Попов, <i>На темељима праксе: периодизација српске књижевности Јована Деретића</i>	261
Jovan Popov, <i>On the foundations of practice: Jovan Deretić's periodization of Serbian literature</i>	273
Александар Петров, <i>Периодизација српске поезије 20. века</i>	275
Aleksandar Petrov, <i>The periodization of 20th century Serbian poetry</i>	287
Стојан Ђорђевић, <i>Период постмодернизма у српској књижевности 1980–1990.</i>	289
Stojan Đorđević, <i>L'epoque du postmodernisme dans la littérature serbe: 1980–1990.</i>	301
Александар Јовановић, <i>Генеза и садржај појма неосимболизма у српској поезији друге половине XX века</i>	303
Aleksandar Jovanović, <i>Genesis and content of term neosymbolism in Serbian poetry of second half of the 20th century</i>	317
Радивоје Микић, <i>Рана проза Миодрага Булатовића као књижевноисторијски проблем</i>	319
Radivoje Mikić, <i>Miodrag Bulatović's early prose seen as the literary-historical problem</i>	330
Јован Пејчић, <i>Периодизација – у темељујућа идеја историје књижевности: основна подела српске књижевности</i>	331
Jovan Pejić, <i>Periodization – founding idea of history of literature: Basic division of Serbian literature</i>	343
Предраг Петровић, <i>Могућности периодизацијског одређења савремене српске књижевности</i>	345
Predrag Petrović, <i>The possibilities of periodization of contemporary Serbian literature</i>	358

ПОЗДРАВНА РЕЧ (Осврт на питање периодизације)

Имам част да у име Одељења језика и књижевности САНУ поздравим учеснике научног скупа *Периодизација нове српске књижевности, поводом 150. годишњице рођења Павла Поповића* и да поздравим све присутне.

Овај научни скуп има, као што се из његовог назива види, два повезана тежишта – један је на научном делу проф. Павла Поповића, редовног члана Српске краљевске академије, поводом сто педесете годишњице његовог рођења, а други је на периодизацији српске књижевности, чему је Павле Поповић дао трајан допринос.

Периодизације спадају у основна питања историографије. Будући да се историографија бави, пре свега, процесима, личностима и догађајима које описује и објашњава на позадини ширих временских одсека којима они припадају, историјске чињенице могу бити лакше сагледане, описане и протумачене ако се на рељефу историјског времена издвоје најважнији оријентир и границе, понекад јасне и очигледне, а понекад мање или више условне.

Условни могу бити и називи који се дају појединим периодима – било према томе колико су временски удаљени од садашњости, било према доминантним личностима, теоријама, методама и догађајима, који су неки период изразито обележили. Већ је избор назива неког периода први корак у његовом тумачењу и вредновању, јер назив ставља у први план, као значајније од других, једно његово обележје и један критеријум виђења.

Из угла теорије научних револуција Томаса Куна то су називи научних парадигми који су обележили поједине периоде, док су са становишта епистемолошке теорије Мишела Фукоа то доминантне епистеме у појединим периодима, као преовлађујући начин мишљења, поимања стварности, па и поглед на свет итд.

Академик Павле Поповић задужио је историографију српске књижевности периодизацијом заснованом на комбиновању хронолошког

критеријума са другим релевантним критеријумима: народна, стара, средња (тј. дубровачка) и нова књижевност. Судбина те класификације у потоњем развоју науке о српској књижевности била је у великој мери условљена притиском идеологије и политике на науку, било да је реч о југословенству или о тзв. братству-јединству, зарад којег више није било упутно сматрати дубровачку књижевност делом српске књижевности, па чак ни – српском и хрватском књижевношћу истовремено, док је било допуштено, ако не и подстицано, назвати је делом хрватске књижевности, без обзира на чињенице које то не потврђују. Сличне појаве постоје и када је реч о историји српског језика па, у новије време, и српског писма, када се, нпр. најстарија ћириличка штампана књига на српском народном језику *Српски молићвеник* проглашава хрватским молитвеником.

Периодизација по природи ствари обухвата и питање утврђивања почетака државе, културе, књижевности, језика и писма..., а то су, по правилу, спорна питања, чије се решавање често више ослања на претпоставке него на непобитне чињенице, а најчешће и на једно и на друго. То је тако и када је, на пример, реч о присуству Срба на Балканском полуострву, и тековинама српске преднемањихке историје, и о српској глагољској писмености и др.

Одржавање овог научног скупа представља добру прилику да и та, као и сродна питања буду предмет нових увида и нове теоријске и емпиријске аргументације, који ће, и ако не донесу коначна решења, допринети тачнијем и исцрпнијем сагледавању тог дела проблематике периодизације српске књижевности.

Иако је овај скуп посвећен питању периодизације *нове* српске књижевности, он би могао бити подстицајан за тражење одговора на питање о периодизацији историје књижевности уопште и о периодизацији целокупне српске књижевности.

Више о поменутих и о многим другим крупним темама имаћемо прилику да сазнамо из реферата које ћемо чути на овом научном скупу, којем у име Одељења језика и књижевности САНУ желим плодан и успешан рад.

Предраг Пипер,
секретар Одељења језика и књижевности САНУ

ПЕРИОДИЗАЦИЈА – УТЕМЕЉУЈУЋА ИДЕЈА ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Основна подела српске књижевности

ЈОВАН ПЕЈЧИЋ

С а ж е т а к. – У књижевној историографији, поделе на периоде имају функцију конститутивних идеја. Са становишта начелних поставки периодизовања, прва је генерална подела српске књижевности на стару и нову. У европским оквирима она се везује за име чешког слависте Јозефа Добровског (1814), док је у српску культуру, позивајући се на Добровског, уводи Лазар Бојић (1815). Поменути периодизацију није, међутим, извео Добровски, још мање Бојић. Њен творац и, отуда, научни извор – иако у то време непубликован – заправо је Лукијан Мушицки, што убедљиво показују колико његова преписка, толико рукописна заоставштина из периода 1804/5–1812/13. Главнина овог рада састоји се у развијању доказа да је темељну поделу целокупне српске књижевности на стару и нову изградио управо Мушицки, а да је Добровски тај који је примљено становиште представио ученом свету Европе.

У завршном делу рада указује се на разликовања и објашњења проистекла из основне периодизације српске књижевности, какве су после Мушицког установљавали проучаваоци њеног општег развика: Јован Суботић, Стојан Новаковић, Тихомир Остојић, Јован Скерлић, Павле Поповић, Ђорђе Сп. Радојичић, Димитрије Богдановић, Милорад Павић, Драгиша Живковић, Јован Деретић...

Кључне речи: теорија историје књижевности, периодизација, Лукијан Мушицки, Јозеф Добровски, Лазар Бојић, поделе старе и нове српске књижевности на периоде

1. У начелу, свако питање почетка сложено је и – по правилу које се увек признаје, а најчешће различито решава, о чему одлучују обавештеност, угао посматрања и дар закључивања – противречно. У духовним областима овај проблем већи је него у егзактним. У науци о литератури, у науци о уметности, то је очигледније него у другим дисциплинама. У сваком случају, у српској књижевности несумњиво је.

Питање јављања најранијих видова књижевнокритичке и есејистичке мисли, односно првих облика историјског проучавања и синтетскога приказивања националне књижевности, носи код нас сва обележја

једне неодређености при дефинисању предмета какву, рецимо, у области логике, постижу такозвани вољни парадокси: чврстина оног *јесће* предметне ствари, рода или суштости, то ће рећи истине, успоставља се силом елемената без јасних појмовних оквира.

Ствари тако стоје и када се поведе реч о почетној подели српске књижевности на периоде.

2. У књижевнонаучној традицији код Срба тројица аутора детаљније су се позабавили теоријско-историјским појмом периодизације: Јован Скерлић 1911. године у раду „Подела српске књижевности на периоде“,¹ Драгиша Живковић 1972. године у раду „Периодизација српске књижевности XVIII–XX века“² и Јован Деретић 1985. године у огледу „Периодизација српске књижевности“.³

Скерлићев рад ваља узети као предрадњу његове *Историје нове српске књижевности*, објављене 1914. године. Деретићева студија представља сумирање и образложење периодизације примењене у његовој *Историји српске књижевности*, штампаној 1983. године. Дела с таквим синтетичко-монографским претензијама какве имају Скерлићева и Деретићева историја, Драгиша Живковић нема.

Формулишући принципе своје историје књижевности, Јован Скерлић веровао је, као и његови велики европски узор, да је „периодизација апстракција учињена ради практичних потреба, да би излагање било прегледније и јасније“. Радећи, међутим, почетком XX века, када су у науци о књижевности већ струјале и другачије идеје, он је настојао да у својој *Историји нове српске књижевности* „не приказује само поједине писце, но и да у исто време обележава и духовне струје и културне етапе, што је уопште важно у модерном проучавању књижевности“, те да, сходно томе, „не даје само заокружене слике рада појединих писаца но и осећај еволуције целе наше књижевности, свих поступних етапа кроз које је она прошла“. Подела српске књижевности од XVIII века до његовог времена на пет раздобља⁴ управо му је то и омогућила.⁵

¹ *Просветни гласник* (Београд), XXII/3–4 (1911), 239–257.

² *Летопис Маишце српске* (Нови Сад), књ. 410, св. 2 (1972), 1–16.

³ *Књижевна историја* (Београд), XVIII/69–70 (1985), 3–14.

⁴ Ово није Скерлићева прва периодизација српске нове књижевности. Друкчију поделу извршио је 1905. године, када је изабран за професора историје српске књижевности. Она је остала у рукопису. По тој подели, нова српска књижевност имала је два велика одељка: I) *Осамнаести век*, II) *Деведнаести век*. Осамнаести век је, притом, видео као целину, док је деветнаести век разврстао по генерацијском начелу у девет пододељака (вид.: Урош Џонић, „Скерлићева подела српске књижевности“, *Зборник у част Бољдана Појовића*, Београд 1928, 158–161).

⁵ Ј. Скерлић, „Подела нове српске књижевности на периоде“, *Писци и књиге III: студије*, Изабрана дела (прир. Јован Пејчић), књ. 4, Београд 2000, 35–41.

Периодизацијска схема Драгише Живковића знатно је богатија и разгранатија, типолошки разуђенија и прецизнија од Скерлићеве. Дијахронички опис српске књижевности од XVIII до XX века он остварује посредством читавога низа прецизних периодизацијских термина, који су тековина постскерлићевског развоја књижевне историје. Живковићева подела много је, отуд, софистификованија. У развоју нове српске књижевности он види три велика периода, условно речено: „Доситејево“, „Вуково“ и „Модерно доба“, истичући при томе да тако разграничени периоди нису у свим елементима хомогени.⁶

Деретићева расправа о периодизацији српске књижевности на два је начина занимљива: најпре по својој теоријско-полемичкој димензији, где устаје против „хипостазирања праваца, њиховог претварања од својстава књижевноисторијског развоја у главни предмет истраживања књижевности“, и друго – по одлучном суду, који ће детаљно аргументовати, да у искуству српске књижевне историографије „имамо углавном два целовита модела периодизације, Новаковићев и Скерлићев“. При томе Новаковићев модел, на којем иначе почива његова *Историја српске књижевности* (овде се позива на њено друго, промењено и допуњено издање из 1871. године), Деретић одређује као „претежно филолошки“. „Претежно“ зато што се Новаковићева историја „темељи на три главна момента: на развоју књижевног језика, на општем културном развоју народа и на односу народне и уметничке књижевности“. Скерлићев периодизацијски модел Деретић види као симбиозу културно-историјских и естетичко-књижевних идеја карактеристичних за европска проучавања литературе, у првом реду за француска проучавања, пребацујући му да је његов изабрани „закон ритмичности“ по којем се књижевност развија – искључио читав низ значајних дела, такође и читаве области националне књижевности, чак толико да су му извесни периоди „изгубили своју [изворну литерарну] физиономију зато што су одударали од закона ритмичности“.⁷

Определивши се да утврди и преиспита само темељне периодизацијске моделе српске књижевне историографије, Деретић се ослободио потребе да преиспита друге и другачије поделе, па и ону најстарију међу њима.

3. Погледајмо како ствари стоје с том „првом“ периодизацијом српске књижевности.

„Књижество [српско] дели се... на *старио* и *ново*“ – тако је 1815. године написао Лазар Бојић.⁸ Међу признањима што их српски књижев-

⁶ Д. Живковић, „Периодизација српске књижевности XVIII–XX века“, *Европски оквири српске књижевности*, књ. I, Београд 1994, 35–37.

⁷ Ј. Деретић, „Периодизација српске књижевности“, 4–5.

⁸ „О књижеству или литератури“, *Памятникъ мужемъ у славно-сербскомъ книжеству славнымъ*, въ Жертву признателности и благодаренія Лазаремъ Боичемъ I. лѣта філо-

ни историографи одају Бојићу, ово о *йогели* српске књижевности на два главна периода иде међу највећа. Мирјана Д. Стефановић истиче: „Посебно место у разговору о истраживачима српске књижевности Лазар Бојић стекао је већ и због чињенице што је први, на матерњем језику, публиковао поделу српске књижевности.“⁹ Она, при томе, има у виду пре свега став Јована Деретића изречен 1983. године у његовој *Историји српске књижевности*. Бојићева подела на стару и нову књижевност, вели ту Деретић, „остаће темељна подела у историји српске књижевности.“¹⁰

За ову поделу српске књижевности на *стару* и *нову* Бојић, међутим, наводи да није његова, већ да ју је преузео од Добровског.

4. Чех Јозеф Добровски (*Josef Dobrovský*) – „отац словенске филологије“, „патријарх славистике“, како ће га у ученим круговима означавати – међу првима се у словенском свету научно окренуо српским темама. Године 1814. Добровски је покренуо други часопис зборничког типа – *Slovanku* (први је *Slavin*, 1808). Изашла су два броја ове публикације (други број 1815).

софић слышателемъ водруженъ. Перва часть. 1815, без стр. У даљем тексту позивају се на фототипско издање Бојићевог дела, које је приредила и у Новом Саду 1994. године објавила Мирјана Д. Стефановић. Према пагинацији коју је за потребе овог издања успоставила М. Д. Стефановић, навод о којем је реч налази се на стр. [85].

⁹ М. Д. Стефановић, [„Уводна студија“], у: Л. Боичъ, *Памятникъ мужемъ у славено-сербскомъ книжеству славнымъ* (фототипско издање; прир. Мирјана Д. Стефановић), Нови Сад 1994, 25. Ауторка је ову студију, под насловом „Лазар Бојић, аутор прве историје српске књижевности“, унела у своју књигу *Библиотека српске књижевности* (Београд 2007, цит. место је на стр. 25; у наставку рада за ставове М. Д. Стефановић користимо ову књигу).

¹⁰ Ј. Деретић, *Историја српске књижевности*, Београд 1983, 282. – О Лазару Бојићу и његовом *Памјатнику*, па и о подели српске књижевности која се у Бојићевом спису изводи, Јован Деретић је, међутим, писао у више наврата и – различито. Први пут у предговору хрестоматији *Почеци српске књижевне кријџике*, објављеној четири године пре *Историје српске књижевности*; за Бојићев увод под насловом „О книжеству или литератури“ ту ће казати да, између осталог, садржи „и први покушај периодизације“ српске књижевности. Две године по штампању *Историје*, позивајући се на „драматична“ искуства скопчана с њеним писањем, Деретић објављује оглед у свему посвећен проблему периодизовања српске књижевности, при томе искључиво разматрајући поделе Стојана Новаковића и Јована Скерлића као једина „два целовита модела периодизације“; о „темељној“ подели Бојићевој, које се могао дотаћи барем кад говори о Новаковићевој *Историји српске књижевности*, нема у том тексту ни речи. У расправи пак „Српска књижевност у огледалу своје историје“, основном свом раду о српској књижевној историографији, штампаном тринаест година после *Историје*, Деретић, наравно, Бојића није могао заобићи, али овде, зачудо, не понавља суд из *Историје* него се враћа првобитном ставу: да, наиме, када су у питању поделе српске књижевности, у *Памјатнику* „налазимо и први покушај периодизације“. Ни овде није крај. Године 2002. појавиће се, у готово двоструком обиму, Деретићева знатно измењена *Историја српске књижевности*; аутор је преради подвргао већину области српске књижевности, такође излагања о писцима, критичарима, историчарима литературе, али је, у односу на прво издање, одељак о Лазару Бојићу остао нетакнут.

Битна је прва свеска. Прилозима о српским писцима и делима у *Slovanki I* чешки славист наменио је заједнички назив *Serbica*¹¹ – можда први пут употребљен за подручје филолошког бављења српским темама, то јест за србистику.¹² Најважнији за нас јесте почетни текст у рубрици. Добровски му је дао карактер историјског прегледа српске књижевности и у њему изнео „поделу“ на коју ће се Бојић позвати.¹³ Кључни део гласи:

Die ältere servische Literatur kann man mit Georg Brankowić, der eine Geschichte von Servien in 5 Büchern schrieb, züglich schliessen. In der neuern that sich seit 1764 vor andern Orfelin und bald darauf Obradowiç hervor. Die neueste hebt mit diesem Jahrhundert an.

[Старија српска књижевност завршава се са Ђорђеом Бранковићем, који је написао *Историју Србије* у 5 књига. У новијој се од 1764. истакао пре свих Орфелин, а убрзо затим Обрадовић. Најновија почиње с овим веком.]¹⁴

Ово је једино место у радовима Добровског које се може довести у везу с Лазаром Бојићем. Мирјана Д. Стефановић, која је прва узела да тачно утврди порекло Бојићеве периодизације и у ту сврху прегледала прилоге чешког научника о српској књижевности штампане у *Slavíni* и *Slovanki I* и *II*, наглашава: „Поделу српске књижевности [...] овај рад Добровског не садржи.“¹⁵

Код Бојића читамо:

Старо књижество закључава у себи дела Архиепископа Данила [...] и Деспота Георгија Бранковича, кој[и] је *Историју Славено-Србов* у пет тома писао.

Ново пак начало своје узима от Орфелина и продолжава непреривно своју границу у данашњим даном.¹⁶

¹¹ *Slovanka I*, Prag 1814, 210–223.

¹² Вид. Петар Милосављевић, *Увод у србистику*, Београд 2003, 146.

¹³ Тај текст Ј. Добровског код нас досад није преведен нити је објављен у оригиналу. Српски историчари књижевности и компаративисти само су указивали на његов садржај (вид., примера ради: Јован Скерлић, *Српска књижевност у XVIII веку* /1909; ред. Мираш Кићовић/, *Сабрана дела* 9, Београд 1966, 222; Павле Поповић, „Добровски и српска књижевност“ /1929/, *Књижевна кријшка – Књижевна историографија* /прир. Мирослав Пантић/, *Сабрана дела* 10, Београд 2002, 43; Нада Ђорђевић, „Допринос Јозефа Добровског упознавању Европе с нашом културном традицијом“, *Зборник Мајнице српске за славистику* /Нови Сад/, 4 /1973/, 15; Н. Ђорђевић, „Јозеф Добровски“, *Српско-хрватска народна књижевност код Чеха*, 16).

¹⁴ Навод из Добровског преузимам од М. Д. Стефановић (уп. „Лазар Бојић, аутор прве историје српске књижевности“, 31, нап. 86 /подв. Ј. П./).

¹⁵ *Истѳо*.

¹⁶ *Памјатник*, [85].

Стоји, по свему, да је из цитираног текста Бојић могао, с малим терминолошким преиначењима (Добровски, наиме, користи облике *сѣпарѣја*, *новија* и *најновија* – *ältere, neuern, neueste*) извести поменућу поделу, дајући, притом, разлици међу периодима радикалнији облик.

На руку Добровском иде и то што је у своје време, од страних изучавалаца, „најбоље и најдетаљније“ познавао српску књижевност:¹⁷ за Јована Рајића он зна већ 1793. године; живот Доситеја Обрадовића такође му је рано познат; с Атанасијем Стојковићем је у преписци од 1805; дописивање с Копитаром о српским стварима почиње 1808; од 1809. преко Копитара прати рад и прима вести о културноисторијским и књижевним идејама Лукијана Мушицког...¹⁸

5. Управо је Лукијан Мушицки личност која – додуше, на специфичан начин – повезује Бојића и Добровског.

Крајем 1808. или почетком 1809. Мушицки се у Бечу упознао с Јернејом Копитарем. Ово познанство пада у време када Мушицки већ увелико скупља грађу и ради „на једном ученом прегледу свега српског културног рада, да даде једно дјело у ком би то све било изложено, да буде *Servia docta*“.¹⁹ У писму Добровском од 7. априла 1809. Копитар свом учитељу у питањима језика и литературе подробно описује Мушицког²⁰ и помиње му његов спис у настајању *Servia docta*, који би се, додаје, могао штампати у Пешти.²¹

То што је написао Добровском, сâм Копитар унеће у свој чланак о српској литератури у Аустријском царству, објављен у два наставка 1811. године у бечком листу *Vaterländische Blätter*:

Нама је (већ пре две године) речено да архиђакон Лукијан Мушицки у Карловцима ради на једној словенској или пак српској историји књижевности. Желели бисмо да се његово дело што пре појави.²²

То је Добровском било довољно да се Мушицком обрати личним писмом. Но, жеља Добровског да ступи у преписку са Мушицким није

¹⁷ Н. Ђорђевић, нав. текст, 17.

¹⁸ П. Поповић, „Добровски и српска књижевност“, 41–42.

¹⁹ Владимир Ђоровић, *Лукијан Мушицки*. Студија из српске књижевности (прир. Миријана Д. Стефановић), Нови Сад 1999, 46. – У питању је Ђоровићева докторска дисертација одбрањена у Бечу 1908. године, на српском први пут штампана у *Лейпцигској српској* 1911 (год. LXXXVII, књ. 276–283–284, св. IV–XI–XII).

²⁰ П. Поповић, нав. текст, 42.

²¹ Милорад Павић, *Рађање нове српске књижевности*, Београд 1983, 370.

²² Јернеј Копитар, „Прилози прегледу српске литературе у Аустријском царству“, *Serbica* (прев. Томислав Бекић), Нови Сад 1984, 127.

се, изгледа, остварила²³ – тако се бар чини из његовог писма Копитару 1. јануара 1810: „Мушицки ми није писао.“²⁴

С друге стране, Мушицки није журио ни Копитару да пише.²⁵ Јавио му се тек крајем октобра 1811. и послао му „пуно вести о српској књижевности и својим делима“.²⁶ Све што је добио, Копитар прослеђује у Праг, на шта му Добровски захваљује писмом од 22. фебруара 1812, истичући: „Преписка с Л. Мушицким била ми је веома занимљива.“²⁷

Годину дана доцније, 1813, Копитар, свакако не без знања Добровског (можда и на његов предлог), а познајући смер Лукијанових културноисторијских занимања, као и владање материјом, позива Мушицког да за бечки *Wiener Literaturzeitung*, у којем је уређивао део намењен словен-

²³ Мушицки је, међутим, високо ценио Добровског. О коликом поштовању је реч види се из његовог писма Вуку Караџићу 17. априла 1817, у којем каже да је „намерио“, и то „одавна“, да састави *Српски ѿанѿнеон* у којем би се нашли не само „портрети свију знаменитих Србаља“, него и оних који имају посебне заслуге за српску књижевност, а међу њима био би Добровски (Вук Стеф. Караџић, *Преписка I /1811–1821/*, прир. Голуб Добрашиновић са сарадницима, Сабрана дела XX, Београд 1988, 412).

²⁴ Према П. Поповићу, нав. текст, 42).

²⁵ Разлог Лукијанове извесне уздржаности према Словенцу ваља потражити у Копитаревом чланку „Patriotische Phantasien eines Slaven“ (штампаном 5. јуна 1810. у листу *Vaterländische Blätter*), у којем он, додуше у одељку „Литература грчких Словено-Срба“, говори, осим о Доситеју, још и о Емануилу Јанковићу, Павлу Соларићу и Атанасију Стојковићу, али који завршава предлогом аустријској царској администрацији да на Бечком универзитету оснује Катедру за старословенски језик, јер старословенском језику је – закључује – „баш ту место, тако да Аустрија не би требало његово изучавање да препусти прљавим рукама Руса“. Да би оправданост свог предлога ојачао до крајњих граница, Копитар издава пример Срба: „Оних два или три милиона Срба (Илираца), који су се с временом из Турске доселили код нас, управо би тек после једног уверљивог доказа о љубазном поштовању онога што им је најдраже, њиховог светог језика, у пуној мери осетили благодети аустријске врховне власти. Психолошке препреке треба превазићи психолошким противсредствима, треба делати с љубављу поради љубави. Иначе је довољно познато да остали турски Срби, који се још увек боре за своју слободу, упире свој чежњиви поглед на по језику и вери сродни али далеки Север“ (Јернеј Копитар, „Патриотске фантазије једног Словена“, *Serbica*, 65–77, посебно стр. 72 и 76–77; вид. у истој књизи и Копитарев чланак „Прилози прегледу српске литературе у Аустријском царству“ /1811/, нарочито стр. 126–128). – Преиспитавши, у својој монументалној монографији о животу и делатности Вука Караџића, Копитарево заслуге за Вуков научни напредак и општерспску просвету и културу (подсећајући, притом, на преписку Копитар–Мушицки), Љубомир Стојановић прелази, на крају, на Копитарево политичко-верске планове с Вуком, и закључује: „Из свега досад казаног, мислим да се јасно може видети да је Копитар, поред чисте науке и рада на културном подизању Срба, имао и задњу намеру да тиме политички отуђи Србе од Руса“ (Љ. Стојановић, „Општи поглед на Копитарево учешће у Вукову раду, и је ли притом имао политички или верски циљ“, *Животи и рад Вука Сѿеф. Караџића*, Београд 1924 /фототипско издање 1987/, 745).

²⁶ В. Ћоровић, нав. дело, 17; П. Поповић, нав. текст, 42.

²⁷ Према П. Поповићу, 42.

ским народима и њиховим културама, напише сажет а потпун преглед српске књижевности. „То би“, додаје Копитар у писму, „био украс нашега *Literaturzeitung*-а, и све би га европске новине прештампале.“²⁸

Мушицки предлог није прихватио. Али Копитар не одустаје. С упорношћу која није лишена ласкања, наставља да га наговара: „Критика за вас мајсторског уметника и књижевника не представља никакве тешкоће, можда вас само задржава брига од неугодности да будете познати као *spectator*.“ Чак се досећа да је можда црквени чин разлог што Мушицки неће да изађе у јавност као световни писац и предлаже да му рад изда под псеудонимом, или без потписа. Узалуд.²⁹

Преписка с Копитарем текла је, дакле, променљиво, али ток њезин нимало се није одражавао на планиране послове јерођакона, доцније архимандрита Лукијана, започете иначе много раније – од којих, уосталом, Мушицки неће одустати ни после 1814, што је година када Добровски објављује свој прегледни, историјски конципиран чланак о српској књижевности, с „поделом“ за коју је, као што смо видели, речено да је тај текст не садржи.

6. У равни научнокњижевних интересовања и стремљења, рад Лукијана Мушицког одвијао се на два колосека – један се тицао историје, други библиографије српске књижевности.

На почетку 19. века ове области развијале су се у једноме јединству које је филолозима и повесничарима литературе изгледало посве природно: сви они били су на становишту да је, на пример, историја књижевности тек део свеукупног проучавања споменика писмености и културе једног народа или расе, због чега се њихова истраживања и нису ограничавала само на дела из белетристике него и на све видове рада што се на ма који начин јављао као слика или одраз општег културног стања, значи и на дела из географије, медицине, језика, богословља, философије, физике, педагогије...³⁰

Историјско-књижевне скице и забелешке, концепти, планови, као и библиографија српске књиге – све указује да погледи Лукијана Мушицког ни у чему нису одступали од владајућих схватања у науци и култури, карактеристичних за доба у којем је живео и радио. Историја књижевности и библиографски рад, „књигопознаније“, отпочетка су за њега били, и до краја су остали, две гране истога стабла – опште историје националне културе.

²⁸ Према В. Ђоровићу, 47.

²⁹ Подробније вид. у: В. Ђоровић, *нав. дело*, 47.

³⁰ Прве историје књижевности написане на европском континенту о томе живо сведоче. Исто показује оглед Лазара Бојића из *Памјатника* о, рецимо, Атанасију Стојковићу. На сродним начелима почивају сва историјско-културна и језичка проучавања српске књижевности Павела Ј. Шафарика.

Целог живота радио је Мушицки на српској књизи и књижевности – ниједан од тих његових подухвата није, међутим, доведен до пуноће завршеног дела. „Ви све правите планове за напредак,“ пребацио му је Вук 1821. године, „а ништа не свршујете.“³¹ Планирао је да напише историју српске литературе, није успео да изда ни своју библиографију – тако ће горку истину о Мушицком сумирати Душан Панковић.³²

Библиографијом и историјом књижевности (филологијом у најширем смислу, србистиком), Лукијан Мушицки почео је да се бави релативно рано, најкасније 1805, обема упоредо. На његов попис „србских умопроизведенија“ и „чужих писанија касајушчајасја сербскога народа“ гледало се с дивљењем још у време док је библиографија била у настајању.³³

Што је закључено при крају прве деценије 19. века, вреди и у наше доба:

Рукописна библиографија Лукијана Мушицког и данас задивљује. [...] Стручно, азбучно и хронолошки сређеним библиографијама не могу се похвалити ни старије културе, ни богатији народи. [...] Мушицки не само да је целокупну грађу средио на три различна начина него је у оквиру сваког видно истакао и хронолошко и стручно обележје сваке јединице, што представља први својеврсни покушај у нас унакрсног сређивања библиографске грађе.³⁴

Познаваоци сматрају да је Мушицки своју библиографију оставио у таквом стању да се рукопис, иако незавршен, може штампати.

С књижевноисторијским записима Мушицког то, међутим, није случај. Никакав целовит текст не може се од његових рукописних бележака саставити. Мање-више, оне су припрема, подсетник, често само попис нужних послова које ваља обавити да би се приступило озбиљном раду.

7. Шта сачувани рукописи Лукијана Мушицког садрже?

У свешцици од 16 листова, с насловом *Списатели сербски по азбучному ряду*, где је записан и датум (19. април 1805), налазимо само азбучни списак српских писаца, са занимањима и местом рођења уз поједина имена.³⁵

³¹ *Прејиска I* Вука Караџића, писмо од 27. октобра 1821.

³² Д. Панковић, *Српске библиографије 1766–1850*, Београд 1982, 33.

³³ Ђорђе Рајковић сачувао је део Лукијановог *Дневника* у којем будући архимандрит шишатовачки наводи речи митрополита Стефана Стратимировића о његовој библиографији: „3. марта [1810. године]. Показано Его Превасходителству *Осмотрѣније Сербскога книжества*. 'Красно, много, Богъ те благословлю!' 4. марта. 'Памятникъ си учинио и себи и науци'" (Ђ. Рајковић, „Лукијан Мушицки и његов књижевни рад“ /1879/, *Избрани списи*, Нови Сад 1950, 107).

³⁴ Д. Панковић, *нав. дело*, 34.

³⁵ Архив САНУ, 9240/1.

Следећа рукописна јединица о нашој теми носи назив „Периоди сербскога книжества“, али је сва посвећена питањима српског језика.³⁶

Постоји и документ у којем Мушицки износи свој план за израду историје српске књижевности. У њему говори о подели „сербскога книжества“ на три периода: I период – [од 960] до 1700. године; II период – од 1701. до 1800; III период – после 1801. Када, међутим, узме да рашчлани овај нацрт, Мушицки своју поделу своди на два велика периода, при чему онај старији помера у прошлост дубљу за 160 година: први период траје му од 801. до 1700, док му други почиње 1701. године.³⁷

Један лист великог формата чува списак умрлих и живих писаца – поређаних по азбучном реду, с назначењем њихових занимања.³⁸

На другом листу налазимо, опет, попис српских писаца из времена од 1741. до 1810, сложен по годинама када су почели да пишу.³⁹

Ту су, затим, четири листа фолио-формата, где се, под насловом „Осмотрѣніе сербскога книжества по хронологическому ряду“, износи таксативан преглед српске књижевности и писаца од 15. века па закључно са 1808. годином.⁴⁰

Последња два међу рукописима од важности за нас тичу се Лукијанових радних нацрта историје српске књижевности какву треба написати. У првој забелешци, замишљена историја ваља да буде обима 12 штампарских табака, а поред писаца и њихових дела треба да обухвати још и библиотеке, књижаре, продавце књига и штампарије српске књиге.⁴¹ Други запис представља, заправо, проширену верзију претходног плана. Овде се спецификују проблеми повезани с Лукијановом поделом српске литературе на *стѣаро*, „славенско книжество“, које се остварило на црквеном језику, и на *ново*, „сербско книжество“, писано на народном језику.⁴²

Али, ако расуте рукописне белешке Мушицкога, притиснуте сличностима и честим понављањем, није могуће објединити у кохерентан повеснолитерарни оглед, из њиховог садржаја могу се дедуковати његов поглед на развој српске књижевности и, исто толико јасно, основ његове филолошко-историјске периодизације српске књижевности.⁴³

³⁶ Архив САНУ, 9240/15.

³⁷ Архив САНУ, 9240/16.

³⁸ Архив САНУ, 9240/25.

³⁹ Архив САНУ, 9240/26.

⁴⁰ Архив САНУ, 9240/27.

⁴¹ Архив САНУ, 9240/29.

⁴² Архив САНУ, 9240/30.

⁴³ Уп. у овом смислу рад Ђорђа С. Костића „Лукијаново схватање историје књижевности“ штампан у зборнику *Манастир Шинџићовац* (уред. Динко Давидов), САНУ, Београд 1989, 151–153, посебно стр. 152.

8. Сада је тренутак да се вратимо на Бојића и поделу српске књижевности назначену у његовом *Памјатнику мужем у славено-сербском књижевству славним*. За поделу српске књижевности на стару и нову он, дакле, каже да је изводи по Добровском. Код Добровског, међутим, тако управнога појмовног разграничења нема. Да ли то значи да је периодизација о којој је реч плод самосталнога закључивања, терминолошког прагматизма „некаквог младог ђака Лазара Бојића“ (како аутора *Памјатника* у своме једином помињању квалификује Павле Поповић),⁴⁴ или у питању може бити и нешто друго?

Могућност друкчијег решења овог проблема пружа Бојићево школовање. Он је био најпре ђак старопазовачке немачке школе, потом је у Сремским Карловцима учио гимназију и богословију, а током 1814–1815. слушао философију на Пештанском универзитету.⁴⁵ Ученик Карловачке богословије био је 1810–1812, то јест од 1810/11. до 1812/13. школске године.⁴⁶

У Карловачкој богословији Лазару Бојићу предавао је Лукијан Мушицки,⁴⁷ од кога је – сматра с разлогом Лазар Чурчић – „морао слушати о старој и новој српској књижевности и старијим и новим српским писцима“.⁴⁸ И не само то, слушао је и о важећим правилима разврставања писаца, а међу начелима којих се Мушицки у свом библиографском и књижевноисторијском раду служио један је био: на *умрле* и *живе*.⁴⁹ Осим тога, Мушицки је у богословији, поред наставничке, обављао и дужност библиотекара митрополитске књижнице, па је Бојић био у прилици да се и непосредније упозна с правцем рада свога професора.

Ако је о својим погледима на развој српске књижевности онако несебично писао Јернеју Копитару (а овај то спремно преносио Добровском), зашто би Мушицки своја сазнања ускраћивао ученицима?⁵⁰ Ми-

⁴⁴ П. Поповић, „Из живота Јоакима Вујића“ (1907), *Нова књижевност I* (прир. Предраг Палавестра), СД 5, Београд 2000, 245.

⁴⁵ Милорад Мишковић, „Вуков осиечки пријатељ Лазар Бојић“, *Ревизија* (Осијек), XXVIII/8–9 (1987), 674–675.

⁴⁶ Вид. Никола Гавриловић, *Карловачка богословија (1794–1920)*, Сремски Карловци 1984, 194.

⁴⁷ Професор Карловачке богословије Мушицки је био од 1803. до 1812. године (вид. Ђорђе Мушицки, *Животопис Лукијана Мушицког*, Нови Сад 1879). Те године, вели Александар М. Петровић, биле су „најсрећније године његовог живота“ („Књижевне филокалије Лукијана Мушицког“, *Дуборези филокалија*, Нови Сад 1991, 45).

⁴⁸ Л. Чурчић, „Почеци историје српске књижевности“, *Домени* (Сомбор), XXI/76–77 (1994), 77.

⁴⁹ Уп. у рукописној заоставштини Лукијановој листове у Архиву САНУ 9240/25.

⁵⁰ Напротив, било је супротно – Мушицки „није био сујетан на свој рад“ (Александар М. Петровић, „Естетички лукови Лукијана Мушицког“, *Годишњак Библиотеке Матице српске 1997*, Нови Сад 1998, 121).

шљења сам, дакле, да је Лукијан Мушицки, као Копитару и Добровском за њихове србистичке чланке, послужио као извор и Лазару Бојићу за његов *Памјатник*, штавише као – главни извор.

9. У духовноме свету је тако: вредности не нестају и не заборављају се, а на времену је да, у сталном своме протицању, од једног тренутка наложи ред и постави распоред. Када је о периодизовању српске књижевности реч, о идеји њене поделе на стару и нову, распоред је – Лукијан Мушицки, не Добровски или Бојић.

Суочен са сложеношћу истраживане грађе, Мушицки је, осим тога, поменуто елементарну поделу ускоро претворио у троделну (Архив САНУ, 9240/16, вид. овде одељак 7), ништа мање значајну за даљње и сложеније историографске приступе развојним процесима српске књижевности.

Друга подела Мушицког објективизоваће се, тако, већ код Јована Суботића, најпре у његовом уводу за немачко издање списа „Неке черте из повестнице сербског књижества“ (1846), штампаног у Бечу 1850. под насловом *Einige Grandzüge aus der Gesshichte der serbischen Literatur*, а онда, у коначном облику, у његовоме двотомном *Цвейтнику српске словесности* (1853), првој антологији српске књижевности. Ту, у другом предговору, Суботић закључује: „По [њеном] органском развиту, морамо србску литературу у три периода поделити, од којих ће први садржавати *сѣару*, другиј *дубровачку*, трећиј *нову* литературу србску.“⁵¹

На Суботићеву периодизацију надовезује се подела Стојана Новаковића, заокружена у другом издању његове *Историје српске књижевности* (1871). Потврдиће је, потом, с разумљивим модификацијама, Павле Поповић својим *Прегледом српске књижевности* (1909) и Тихомир Остојић *Историјом српске књижевности* ([1910]/1923), да би, на крају, када су у питању српски синтетички прикази целокупне српске књижевности,⁵² била постављена у основ другог, потпуног издања Деретићеве *Историје српске књижевности* (2002).

⁵¹ Нав. према: *Књижевнотеоријска мисао у Срба*. Хрестоматија (прир. Петар Милосављевић), Бања Лука / Београд 2011, 96.

⁵² У истом смислу ваља навести и приручничке историје с њиховим периодизацијама: Јована Бошковића *Писма о књижевности српској и хрватској* (1892), Јова Јепаве *Лекције из историје српске књижевности* (1896), Јована Грчића *Историју српске књижевности* (1903), Андре Гавриловића *Историју српске и хрватске књижевности* (1927), Милоша Савковића *Јужословенску књижевност I–IV* (1938–1939), Петра Милошевића *Историју српске књижевности* (2010), као и обиман полемички чланак Драгана М. Јеремића „У оквирима иностраних формула и у сенци застарелог Скерлића. О проблемима периодизације српске књижевности, поводом расправе др Драгише Живковића“, објављен у београдским *Књижевним новинама* (XXIV/428, 1972, 3–4), утолико пре што Јеремић, при крају рада, износи сопствену поделу српске књижевности од њених почетака до свог времена.

С друге стране, елементарна подела српске књижевности на стару и нову, кренута идејама Лукијана Мушицког, подстакла је историчаре на специјализованије периодизацијске подухвате. У засебним научним радовима или у оквирима својих историја књижевности, стару српску књижевност периодизовали су досад Ђорђе Сп. Радојичић, Димитрије Богдановић, Ђорђе Трифуновић, Драгољуб Драгојловић. Нову пак српску књижевност, у целини или само поједине њене развојне сегменте, периодизовали су, осим помињаних Скерлића и Живковића: Милорад Павић, Миодраг Поповић, Димитрије Вученов, Предраг Палавестра, Радован Вучковић, Новица Петковић, Стојан Ђорђић, Сава Дамјанов... Периодизацију српске књижевне периодике израдила је Злата Бојовић.

Jovan Pejić

PERIODIZATION – FOUNDING IDEA OF HISTORY OF LITERATURE

Basic division of Serbian literature

S u m m a r y

In literary historiography divisions into periods possess the function of constitutive ideas in a two-fold sense: from the aspect of temporalisation of dividing lines among literary epochs, styles, poetics, and from the aspect of noticing, understanding, and interpreting common points and interweaving, transition from the old and familiar to the new and different, that is, from the points exhibiting simultaneously certain fullness and completeness of a period together with indeterminate impulses of alterity. The dynamics of change innate to literature thus reflects its developing character.

Matters are not different when we refer to the science of literature, therefore to the history of its founding ideas – in this case, principal assumptions of periodization of Serbian literature. The first in the sequence is the general division of Serbian literature into the old and the new one. Within European framework it is associated with the name of the Czech Slavic linguist Josef Dobrovský (1814), while it is introduced into Serbian culture by Lazar Bojić (1815) with reference to Dobrovský. The above mentioned periodization was not, however, performed by Dobrovský, let alone by Bojić. Its creator, thus a scientific source – although unpublished at the time – is actually Lukijan Mušicki, which was convincingly presented both by his correspondence and by manuscript legacy from 1803 to 1812. Main body of this paper consists of developing evidence that the fundamental division of the whole Serbian litera-

ture into old and new was constructed by Mušicki himself, and that Dobrovský was the one to present the acquired standpoint to the learned community of Europe.

The final part of the paper indicates the differences and explanations springing from the basic periodization of Serbian literature, established by scholars of its general development: Jovan Subotić, Stojan Novaković, Pavle Popović, Jovan Skerlić, Tihomir Ostojić, Đorđe Sp. Radojičić, Dimitrije Bogdanović, Milorad Pavić, Dragiša Živković, Jovan Deretić, etc.